

Pay-per-view – Fremtidens TV?

Claus Thustrup Kreiner,
Lektor ved Økonomisk Institut, Københavns Universitet

Søren Kyhl
Finansiel konsulent og ph.d. studerende ved Økonomisk Institut, Københavns Universitet

Hvorfor vil DR og/eller TV2 ikke købe tv-retighederne til VM i fodbold i år 2002? Er dette et tegn på, at danskerne i fremtiden skal betale direkte for at se sådanne begivenheder (såkaldt pay-per-view tv)? Og vil dette i så fald være hensigtsmæssigt udfra et samfundsøkonomisk synspunkt, eller bør man via lovgivning søge at hindre denne udvikling?

Det er overvejende sandsynligt, at danskerne ikke kommer til at se VM i fodbold i år 2002 på de offentlige public service kanaler, idet DR og TV2 i forrige måned besluttede at afstå fra at købe tv-retighederne. Baggrunden er, at det internationale fodboldforbund, FIFA, har solgt tv-retighederne til højst bydende, hvilket viste sig at blive den tyske mediekoncern Kirch/Prisma. Denne koncern udbyder herefter rettighederne til TV-stationer verden over og søger naturligvis som andre private virksomheder, at få den højst mulige pris for sin vare. Tilbudet til DR og TV2 lød på 200 millioner kroner - en prisstigning siden VM i 1998 på 194 millioner kroner - og ti gange højere end hvad DR og TV2 er villige til at betale. Da 200 millioner desuden udgør 6-7% af de årlige TV licensindtægter til DR og TV2, er det nok tvivlsomt om Kirch/Prisma overhovedet har forventet at sælge til de nationale public service kanaler til denne pris. Men hvem forventer de så vil betale så mange penge for rettighederne? Svaret kan meget vel være, at de sigter mod private tv stationer, som vil købe rettighederne med henblik på at sælge begivenheden direkte til den enkelte seer (husstand), såkaldt pay-per-view.

Ved pay-per-view (PPV) bliver TV-signalet kodet, med mindre den enkelte seer betaler for at få afkodet den pågældende begivenhed. Tidligere har denne finansieringsform været for dyr, men i de senere år er omkostningerne forbundet med at afkode signalet faldet betydeligt pga. ny teknologi, hvilket har gjort PPV til et reelt alternativ til reklame- og licensfinansieret fjernsyn. Indtil nu har Brian Nielsens boksekamp om IBO VM-titlen d. 24. januar 1997 været den eneste decideret danske begivenhed finansieret på denne måde. Men andre steder i Europa såsom Frankrig, Italien og Spanien

er PPV finansiering hyppigt anvendt - specielt på sportsbegivenheder - og der er nok ingen tvivl om, at denne finansieringsform vil blive mere og mere udbredt i fremtiden (jf. the Economist 20/4/96 side 53). Dette er specielt nærliggende ved store begivenheder såsom fodbold VM, hvor det potentielle indtægtsgrundlag i forhold til fx. reklame finansiering kan være enormt.

Er en sådan udviklingen henimod PPV fjernsyn hensigtsmæssig ud fra et samfundsøkonomisk synspunkt? Ved PPV finansiering af fjernsynsudsendelser betaler man lige præcis for, hvad man ser, ligesom man hos McDonald's betaler for det antal Big Mac's, man spiser. En PPV tv-udsendelse ligner dermed de fleste andre varer, vi konsumerer i vores dagligdag - og ligesom disse varer, bliver prisen på en given tv-udsendelse bestemt af de frie markeds kræfter. Den konventionelle visdom er som bekendt, at fri konkurrence er samfundsmæssigt hensigtsmæssigt. Men, som vi vil forklare i det følgende, gælder dette ikke tv-udsendelser.

Årsagen er først og fremmest, at en tv-udsendelse er en helt anderledes type vare end fx. en burger. Langt størstedelen af omkostningerne ved produktionen af burgere afhænger i sidste ende af produktionens størrelse. Skal man således producere flere burgere, skal man ansætte flere personer, købe flere bøffer osv. Dette øger omkostningerne for virksomheden, men også for samfundet, idet man anvender flere ressourcer, som alternativt kunne bruges andre steder. For virksomheden er det kun profitabelt at producere flere burgere, hvis salgsprisen kan dække de ekstra omkostninger, der er ved at øge produktionen. Og ser man overordnet samfundsmæssigt på det, er det hensigtsmæssigt at øge produktionen af burgere, så længe der er forbrugere, som er villige til at betale det, det koster at øge produktionen. Den "rette" pris på burgere kommer dermed til at afspejle de omkostninger, der er forbundet med produktionen.

Ved en tv-udsendelse derimod afhænger omkostningerne stort set ikke af, hvor mange der forbruger varen, dvs. antallet af seere. Ved dækningen af fx. en fodboldkamp er der naturligvis omkostninger til kameraer, kommentatorer mv., men når først tv-signalet er i luften, er der ikke *yderligere* omkostninger forbundet med en stigning i antallet af seere. Set ud fra et samfundsøkonomisk synspunkt bør prisen for at se en udsendelse afspejle de ekstra omkostninger, der er forbundet med en ekstra seer. Da disse omkostninger er nul, bliver den rette pris derfor også nul. Hvis man omvendt skal betale en pris for at se kampen (PPV), vil der være mange mennesker, som fravælger dette, da deres betalingsvillighed er mindre end prisen. Dette vil resultere i et samfundsmæssigt tab, idet disse

personer vil have glæde af at se den pågældende begivenhed, som faktisk ville kunne leveres til dem uden yderligere omkostninger.

Et frit marked ville selvfølgelig aldrig resultere i en pris på nul, og tv-udsendelser er dermed en af de relativ få varer, hvor de frie markeds kræfter ikke nødvendigvis giver et hensigtsmæssigt resultat. Dette er præcis begrundelsen for at have nationale public service kanaler, der søger at varetage befolkningens interesse ved at købe rettighederne til en begivenhed og derefter udsende denne til hele befolkningen, uden at kræve en specifik pris af dem som vælger at tænde for fjernsynet.

Problemet med PPV finansiering forstærkes yderligere af, at salget af rettigheder til store tv-begivenheder typisk er koncentreret omkring én udbyder. For eksempel er det ikke de enkelte nationale fodboldforbund, som bestemmer prisen på indbyrdes kampe under VM i fodbold. I stedet har man overgivet rettighederne til FIFA, som derved opnår en monopolstilling ved salg af tv-rettighederne. Som bekendt vil monopoler normalt være ensbetydende med for høje priser, i forhold til hvad der er samfundsmæssigt optimalt (hvilket blandt andet er årsagen til, at vi i Danmark har Konkurrencerådet, som undertiden går ind og regulerer priserne). Tidligere har konsekvenserne af monopolstillingen dog ikke været så store, idet nationale public service stationer stort set har været de eneste potentielle købere. Herved blev prisen bestemt ved bilateral forhandling mellem disse stationer og sælgeren, som således ikke har kunne udnytte sin monopolstilling fuldt ud. Hvis de nationale public service stationer og sælgeren ikke kunne blive enige om en pris, ville sælgeren under tiden kunne sælge begivenheden til private reklame-finansieret kanaler, hvilket der har været flere eksempler på, specielt i udlandet. Men indtægtpotentialet ved denne finansieringsform er ofte ret begrænset, og det har derfor typisk været muligt for de nationale public service stationer at købe begivenheden til en rimelig pris.

Fremkomsten af PPV har med sit store indtægtpotentiale givet sælgeren et væsentligt bedre alternativ til de nationale public service stationer. Resultatet af dette vil enten være, at rettighederne faktisk sælges til private PPV tv-stationer, eller at muligheden for dette anvendes til at presse prisen op overfor public service stationerne. Uanset hvad, er konsekvensen, at sælgeren i langt højere grad er i stand til at udnytte sin monopolstilling og derved få en langt højere indtjening – på bekostning af licensbetalerne/seerne. I eksemplet med VM fodbold er det således FIFA og dermed også DBU, der i sidste ende skummer fløden.

Lad os opsummere: Når DR og/eller TV2 ikke vil købe rettighederne til VM i fodbold i år 2002, skyldes det en kolossal prisstigning, som blandt andet kan være afstedkommet af, at det nu er muligt at

opkræve direkte betaling fra seerne (PPV). Den teknologiske udvikling har muliggjort dette og vil i fremtiden gøre det endnu lettere at anvende denne finansieringsform. Formentlig vil anvendelsen af PPV blive mere udbredt i fremtiden, men uanset om dette sker eller ej, vil den blotte tilstedeværelse af muligheden gøre, at priserne stiger markant på unikke begivenheder såsom VM i fodbold. Og som beskrevet ovenfor, er der gode argumenter for, at en sådan udvikling ikke er samfundsøkonomisk hensigtsmæssig.

Men kan man gøre noget ved det? En nærliggende mulighed er at forbyde PPV. Faktisk er dette allerede sket i EU med vedtagelsen af direktiv 97/36/EC, også kaldet "Tv uden grænser", som trådte i kraft i december 1998. Direktivet giver de enkelte lande mulighed for at udvælge begivenheder af væsentlig samfundsmæssig interesse, for hvilke PPV transmission ikke er tilladt i det pågældende land. For Danmarks vedkommende indeholder listen Olympiske sommer- og vinterlege, EM og VM kvalifikationskampe og slutrundekampe med dansk deltagelse samt semifinaler og finaler i henholdsvis fodbold og håndbold (jf. bekendtgørelse nr. 809 af 19. november 1998).

Men spørgsmålet er, om en sådan lovgivning altid kan håndhæves – tv-signaler respekterer som bekendt ikke landegrænser. Man må formode, at det er muligt at kontrollere begivenheder, der finder sted indenfor EU's grænser, men hvordan vil Danmark og EU forhindre, at VM slutrunden i fodbold i 2002 bliver sendt på PPV? Slutrunden afholdes i Japan og Korea, og man kan derfor uhindret sælge rettigheder til tv-stationer udenfor EU, som herefter vil kunne sælge afkodninger af signalet til danske seere. Det er således svært i praksis at håndhæve det danske forbud på begivenheder udenfor EU, med mindre man får skabt internationale regler på området.

Hvis det altid var muligt at håndhæve et forbud, kunne man spørge, om det ikke var bedre med et generelt forbud, i stedet for blot at forbyde PPV på enkelte begivenheder. Men faktisk viser vores forskningsresultater, at der kan være situationer, hvor PPV kan være samfundsøkonomisk hensigtsmæssigt. Det vil dog primært være tilfældet for snævre begivenheder, som kun har interesse for en relativ lille del af befolkningen, som imidlertid er meget interesseret i at se den pågældende begivenhed. Public service stationer vil typisk ikke være interesseret i at betale en særlig høj pris for sådanne begivenheder, og valget står derfor ofte mellem reklame-finansiering og PPV finansiering. I den situation kan det meget vel være hensigtsmæssigt at tillade PPV. For eksempel kan der være begivenheder, som slet ikke ville blive til noget, hvis det ikke kunne finansieres ved PPV. Eksempelvis ville Brian Nielsens føromtalt boksekamp formodentlig ikke være blevet til noget uden PPV

finansiering, idet det da ikke ville have været muligt at betale modstanderen, Larry Holmes, det kæmpe honorar, der skulle til for at få ham til Danmark.

Også selvom en sådan begivenhed faktisk kunne reklamefinansieres, er det muligt, at PPV ville være at foretrække. Årsagen er, at PPV finansiering giver TV stationen et incitament til at sænke antallet og størrelsen af reklameblokkene for at tiltrække flest muligt betalende kunder. Og denne effekt kan være så stærk, at PPV finansiering er at foretrække frem for reklamefinansiering. Dette vil specielt være tilfældet for begivenheder, hvor reklameafbrydelser er til stor gene for seerne.

Der findes altså situationer, hvor PPV finansiering kan være samfundsøkonomisk hensigtsmæssig. Men dette vil kun være tilfældet for relativt snævre begivenheder. Set i lyset af dette, synes konstruktionen i EU direktivet særdeles fornuftig, idet man kun forbyder PPV finansiering af begivenheder af "væsentlig samfundsøkonomisk interesse". Spørgsmålet er selvfølgelig, hvordan dette bliver fortolket. Men forstår man herved begivenheder, som en temmelig stor andel af befolkningen har et meget kraftigt ønske om at se, er der efter vores mening gode samfundsøkonomiske argumenter for et forbud. Og det ser da også ud til, at det er den fortolkning, man har anlagt ved udarbejdelsen af den danske liste over konkrete begivenheder, for hvilke PPV ikke er tilladt.

Afslutningsvis: Bør VM i fodbold være på forbudslisten? - Ja, helt klart. Det er en begivenhed, som har et enormt seer-potentiale, og en begivenhed som vil overleve i fravær af PPV indtægter. Naturligvis vil organisationer som DBU, som mister indtægter ved, at fodbold er på forbudslisten, prøve at overbevise os om, at EU direktivet er noget skidt, bl.a. fordi det griber ind i den frie konkurrence (jf. fx. DBU's hjemmeside). Her skal man ikke lade sig narre. Det er rigtigt, at direktivet griber ind i den frie konkurrence. Faktisk er det hele pointen med direktivet. Fri konkurrence er godt i de fleste henseender, men som forklaret ovenfor er TV en undtagelse - specielt for begivenheder, hvor organisationer som DBU er ene udbydere og dermed har monopolmagt.

REFERENCER

1. "Pay-per-view Broadcasting of Outstanding Events: Consequences of a Ban": Artikel skrevet af undertegnede som udkommer i det fagøkonomiske tidsskrift *International Journal of Industrial Organization*.
2. DBU's hjemmeside: www.dbu.dk.